

Biện pháp giáo dục kỹ năng nhận diện xung đột tâm lý cho cán bộ quản lý trên tàu hải quân

Ngô Thị Vân*

*Hệ 5, Học viện Chính trị

Received: 6/12/2023; Accepted: 16/12/2023; Published: 8/01/2024

Abstract: Psychological conflict among soldiers on Navy ships is a socio-psychological phenomenon, formed during activities and communication between soldiers. To resolve psychological conflicts that arise, managers on board need to have the skills to identify the causes of conflicts. The article focuses on analyzing some causes of psychological conflicts among military personnel on Navy ships and proposing measures to educate psychological conflict identification skills for management staff on board ships.

Keywords: Psychological conflict, recognition skills, managers, Navy ships.

1. Đặt vấn đề

Tập thể quân nhân trên tàu Hải quân có vai trò to lớn bảo đảm chất lượng mọi mặt hoạt động của đơn vị và giáo dục quân nhân, là cầu nối giữa quân nhân với quân đội, xã hội; nơi xã hội hóa nhân cách quân nhân và chuyên hóa các nhân tố xã hội thành các phẩm chất cá nhân trong hoạt động quân sự. Tuy nhiên, trong quá trình thực hiện nhiệm vụ và mối quan hệ qua lại trên tàu không tránh khỏi nảy sinh những xung đột tâm lý (XĐTL). Những XĐTL nảy sinh không chỉ ảnh hưởng tới bản chất, truyền thống của quân đội, quân chủng Hải quân mà còn gây ra bầu không khí tâm lý căng thẳng, nặng nề, làm giảm hiệu quả thực hiện nhiệm vụ huấn luyện, sẵn sàng chiến đấu và hạn chế sự phát triển nhân cách của các thành viên trong tập thể quân nhân trên tàu. Nhận diện đúng các nguyên nhân dẫn tới xung đột tâm lý là cơ sở giúp giáo dục nâng cao kỹ năng nhận diện XĐTL cho đội ngũ cán bộ quản lý (CBQL) trên tàu Hải quân, từ đó giúp giải quyết tốt các xung đột tâm lý, xây dựng bầu không khí tâm lý tích cực, nâng cao chất lượng giáo dục, huấn luyện bộ đội và thực hiện tốt nhiệm vụ của đơn vị.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Xung đột tâm lý trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân

XĐTL là vấn đề được nhiều nhà nghiên cứu quan tâm. Một cách khái quát nhất, có thể hiểu “XĐTL là sự va chạm, mâu thuẫn giữa các xu hướng ngược chiều nhau trong tâm lý - ý thức của mỗi cá nhân cũng như trong mối quan hệ qua lại giữa các cá nhân hay các nhóm người, nó biểu hiện trong các trải nghiệm cảm xúc, trong ngôn ngữ hành vi cử chỉ của

con người và các nhóm người” [3, tr.33].

Về bản chất, xét dưới góc độ tâm lý học xã hội, XĐTL là một hiện tượng trong quan hệ người - người. Nếu nhìn từ bản chất mối quan hệ qua lại thì XĐTL là sự thể hiện cuộc đấu tranh giữa các mặt đối lập, là sự va chạm giữa các khuynh hướng, giá trị, nguyên tắc, chính kiến. Trong các nhóm (tập thể), XĐTL là một hiện tượng tâm lý xã hội, hình thành một cách khách quan, tồn tại trong cuộc sống của bất kỳ nhóm (tập thể) nào. Những XĐTL trong tập thể có thể nảy sinh trong quá trình thực hiện công việc, trong sinh hoạt tập thể hoặc trong lúc nghỉ ngơi giữa các cá nhân với nhau, hoặc giữa cá nhân với tập thể, giữa tập thể này với tập thể khác.

XĐTL trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân nảy sinh trong mối quan hệ qua lại giữa các quân nhân trong quá trình hoạt động và giao tiếp, nó phản ánh đặc thù va chạm, mâu thuẫn giữa các quân nhân. Các va chạm, mâu thuẫn này rất đa dạng, phong phú, nó biểu hiện dưới các dạng cụ thể như: mâu thuẫn giữa những quân nhân luôn tích cực tham gia thực hiện nhiệm vụ trên tàu, chấp hành nghiêm kỷ luật quân đội, kỷ luật tàu, chăm lo tới đời sống vật chất, tinh thần của mọi người với những quân nhân lười biếng, vô kỷ luật, ngại học tập, rèn luyện, tùy tiện, tự do vô lối, chỉ biết chăm lo tới lợi ích của cá nhân mình, ngành mình; va chạm, mâu thuẫn giữa các cá tính, phong cách sống khác nhau... Các va chạm, mâu thuẫn này không chỉ mang tính chất công việc mà còn mang tính chất cá nhân, nó diễn ra trong cuộc sống đời thường của các quân nhân trên tàu. Nhưng không phải mọi va chạm, mâu thuẫn đều trở thành xung đột. Va chạm, mâu thuẫn, chỉ phát triển thành

xung đột khi nó đụng chạm tới cương vị xã hội của nhóm hay cá nhân; quyền lợi vật chất và tinh thần cũng như uy tín, giá trị đạo đức của các cá nhân.

Như vậy, XĐTL trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân là một hiện tượng tâm lý xã hội, không phải xuất phát từ các mâu thuẫn về lập trường, quan điểm chính trị, lợi ích chính trị mà nảy sinh do những bất đồng, mâu thuẫn, va chạm về nhận thức, tình cảm, niềm tin, lối sống... giữa các quân nhân ở mức độ cao, đụng chạm tới địa vị xã hội, danh dự, uy tín, giá trị đạo đức, quyền lợi vật chất, tinh thần... của mỗi quân nhân đòi hỏi phải giải quyết để bình thường hóa bầu không khí tâm lý trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân.

2.2. Nguyên nhân XĐTL trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân

2.2.1 Sự khác biệt về nhận thức, quan điểm.

Trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân có thành phần đa dạng gồm sĩ quan, quân nhân chuyên nghiệp, hạ sĩ quan, chiến sĩ, giữa họ có sự khác biệt lớn về trình độ nhận thức, quan điểm sống, do đó tất yếu sẽ dẫn tới những bất đồng, mâu thuẫn, xung đột cá nhân trong quá trình hoạt động chung. Nhận thức của mỗi người có thể đúng hoặc sai, quan điểm của mỗi người có thể tiến bộ, cũng có thể là bảo thủ, lạc hậu. Quan điểm sống của mỗi người được thể hiện ở phong cách sống, làm việc và cư xử của họ, có những người chân thành, thẳng thắn, có quan điểm và chính kiến riêng, luôn mạnh dạn đấu tranh bảo vệ cái đúng, cái tiến bộ đồng thời tích cực phê phán cái sai, tư tưởng lạc hậu. Nhưng cũng có những người luôn sống theo quan điểm “ba phải”, tư tưởng “gió chiều nào che chiều đó”. Những quan điểm, nhận thức trái ngược nhau sẽ mâu thuẫn với nhau, đụng chạm tới lợi ích, quy chế, chuẩn mực, uy tín... của nhau và do đó sẽ dẫn tới xung đột giữa các quân nhân trên tàu.

2.2.2. Giữa các quân nhân có sự khác nhau về nhân cách.

Sự khác biệt về nhân cách giữa các quân nhân trên tàu Hải quân chủ yếu là ở nhân tố tính cách và khí chất. Mỗi nét tính cách, mỗi kiểu loại khí chất lại có những ưu điểm và hạn chế riêng; biểu hiện về thái độ, hành vi, cường độ, tốc độ, nhịp độ của cử chỉ, hành vi và hoạt động tâm lý cá nhân khác nhau. Có những người tính tình cởi mở, hòa nhã với mọi người xung quanh; có người luôn trầm tính, ít nói, kín đáo và suy tư; có người tính tình hài hước, tế nhị, khéo léo trong quan hệ; có người luôn cục cằn, thô lỗ, vô

duyên; có người tính tình rộng rãi, phóng khoáng; có người luôn so bì, tị nạnh, tính toán thiệt hơn; có người chân thành, trung thực với bạn bè, đồng đội; có người luôn xảo trá, nói hay trước mặt, nói xấu sau lưng... Từ sự khác nhau về tính cách và khí chất ở mỗi người mà nhiều khi do người ta không hiểu nhau, không thông cảm với những đặc điểm tâm lý riêng biệt của nhau dẫn đến va chạm, mâu thuẫn, xung đột.

2.2.3. Trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân có một số quân nhân có những nét tâm lý cá biệt, gây cản trở cho hoạt động bình thường của tập thể tàu.

Xuất phát từ đặc điểm đối tượng quân nhân trên tàu rất phong phú và đa dạng, theo đó cũng xuất hiện một số quân nhân có những kiểu loại nhân cách điển hình dễ gây ra những XĐTL khi giao tiếp, hoạt động chung với các quân nhân khác trong tập thể tàu. Qua nghiên cứu, có thể khái quát thành bảy kiểu loại nhân cách điển hình dễ gây ra xung đột gồm: Những người “hay lý sự”; những người “hay gây sự”; những người “thiếu độ lượng, tham lam, vị kỷ”; những người “cứng nhắc, bảo thủ”; những người thích “phô trương”; những người “kỹ tính”; những người không tự điều khiển được chính mình. Các kiểu loại nhân cách điển hình đó sẽ gây ra những XĐTL khác nhau trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân. Hiểu biết về nguyên nhân này, người cán bộ lãnh đạo, chỉ huy sẽ có những tác động phù hợp, nhằm kịp thời ngăn ngừa và giải quyết các XĐTL xảy ra trong tập thể quân nhân trên tàu.

2.3. Biện pháp giáo dục kỹ năng nhận diện nguyên nhân XĐTL cho cán bộ quản lý trên tàu Hải quân

2.3.1. Trang bị kiến thức về XĐTL cho cán bộ quản lý trên tàu

Kiến thức là cơ sở để hình thành kỹ xảo, kỹ năng. Do đó, để có kỹ năng nhận diện XĐTL đòi hỏi CBQL cần được trang bị kiến thức sâu rộng và đầy đủ về bản chất, nguyên nhân, các giai đoạn, các kiểu loại XĐTL, quy luật nảy sinh, hình thành, phát triển XĐTL trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân. Trong đó, những kiến thức về nguyên nhân dẫn tới XĐTL như đã phân tích ở trên là những kiến thức cơ bản đầu tiên cần trang bị cho cán bộ quản lý. Để giúp nâng cao kiến thức cho CBQL về XĐTL cần đưa nội dung về XĐTL vào chương trình, nội dung giáo dục kỹ năng sống, kỹ năng mềm hàng năm của đơn vị. Thông qua các hình thức tổ chức giáo dục khác nhau như quán triệt, học tập chuyên đề, tổ chức hoạt động

ngoại khóa, tổ chức diễn đàn... để phổ biến tới CBQL trên tàu nói riêng và quân nhân nói chung những kiến thức về xung đột tâm lý. Ngoài ra, các đơn vị tàu Hải quân có thể mời những chuyên gia có kinh nghiệm trong việc giải quyết các tình huống tư tưởng quân nhân, các chuyên gia tâm lý để báo cáo, tập huấn, hướng dẫn cho CBQL những kiến thức về XDTL và những tình huống XDTL thường nảy sinh ở tập thể tàu.

2.3.2. Tổ chức cho cán bộ quản lý trên tàu Hải quân thực hành rèn luyện kỹ năng nhận diện XDTL

Thực hành, rèn luyện là cách hiệu quả nhất để hình thành kỹ xảo, kỹ năng nói chung và kỹ năng nhận diện XDTL nói riêng. Thông qua thực hành kỹ năng nhận diện xung đột giúp CBQL nâng cao được kỹ năng giải quyết XDTL, xác định được phương pháp rèn luyện đúng đắn, phù hợp và hiệu quả với bản thân, không ngừng tích lũy kinh nghiệm để phát triển kỹ năng giải quyết xung đột tâm lý. Để thực hiện biện pháp này, cần tổ chức cho CBQL thực hành các tình huống giả định XDTL, tình huống tư tưởng; tổ chức các buổi sinh hoạt kỹ năng mềm để CBQL có thể chia sẻ kinh nghiệm thực tế của bản thân trong xử lý các tình huống XDTL; tổ chức cho CBQL xây dựng các tình huống có thể nảy sinh xung đột và định hướng các biện pháp xử lý. Về hình thức thực hiện có thể tiến hành thông qua các buổi sinh hoạt rút kinh nghiệm huấn luyện, giáo dục quân nhân; lồng ghép vào nội dung giáo dục kỹ năng sống; lồng ghép vào nội dung của ngày pháp luật, ngày văn hóa chính trị tinh thần.v.v.

2.3.3. Tổ chức các hoạt động ngoại khóa, các hội thi nghiệp vụ cho cán bộ quản lý ở tàu Hải quân

Các hoạt động ngoại khóa phong phú có vai trò quan trọng, ảnh hưởng lớn đến việc hình thành kỹ năng nhận diện XDTL của CBQL ở tàu Hải quân. Thông qua các hoạt động ngoại khóa, các hội thi giúp cho CBQL có môi trường để giao lưu, học hỏi, trao đổi kinh nghiệm và thực hành rèn luyện kỹ năng giải quyết XDTL nói chung và kỹ năng nhận diện XDTL nói riêng. Đồng thời, các hoạt động ngoại khóa, hội thi còn tạo ra sân chơi lành mạnh, bổ ích qua đó giúp CBQL có hứng thú, niềm tin với khả năng giải quyết XDTL của bản thân, từ đó giúp kỹ năng giải quyết XDTL được phát triển. Thực hiện biện pháp này, cấp ủy, chỉ huy các cấp cần quan tâm tổ chức các hoạt động ngoại khóa phù hợp với tình hình mỗi đơn vị tàu, tổ chức các hội thi một cách khoa học, bài bản để

thu hút các CBQL tàu tích cực tham gia. Biện pháp này có thể được tiến hành thông qua các hình thức như: Tổ chức giao lưu, học tập với các đơn vị bạn, với các tổ chức chính trị xã hội trên địa bàn đóng quân; tổ chức các hoạt động văn hóa, văn nghệ, tiểu phẩm kịch, các hội thi ứng xử, hội thi tìm hiểu về pháp luật, về kỹ năng mềm, v.v. Tổ chức tốt phong trào thi đua của đơn vị, thu hút, lôi kéo quân nhân cũng như CBQL cùng tích cực tham gia xây dựng tàu vững mạnh toàn diện, mẫu mực tiêu biểu. Cung cấp tài liệu, sách báo, video thực hành kỹ năng mềm... giúp CBQL có nguồn thông tin để rèn luyện kỹ năng nhận diện, giải quyết xung đột tâm lý.

3. Kết luận

XDTL trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân là một hiện tượng tâm lý xã hội, hình thành một cách khách quan và nảy sinh do nhiều nguyên nhân khác nhau. Trong đó, chủ yếu là các nguyên nhân như: do sự khác biệt về nhận thức, quan điểm, tính cách, khí chất của quân nhân; do trong tập thể quân nhân trên tàu Hải quân có một số quân nhân có những nét tâm lý cá biệt, gây cản trở cho hoạt động bình thường của tập thể tàu; do một số cán bộ, sĩ quan tàu thiếu hiểu biết, thiếu kinh nghiệm, thiếu khả năng chỉ huy, quản lý, lãnh đạo; do những đặc điểm đặc thù của hoạt động quân sự trên biển... Để xây dựng tập thể tàu vững mạnh toàn diện, mẫu mực tiêu biểu, hoàn thành tốt các nhiệm vụ được giao đòi hỏi CBQL trên tàu cần phải hiểu rõ những nguyên nhân dẫn tới xung đột tâm lý, có kỹ năng nhận diện, giải quyết XDTL. Vì vậy, cần thực hiện tốt các biện pháp giáo dục nâng cao kỹ năng nhận diện XDTL đã trình bày ở trên để hình thành và phát triển kỹ năng giải quyết XDTL cho cán bộ quản lý trên tàu Hải quân./.

Tài liệu tham khảo

1. Đảng ủy Quân chủng Hải quân (2020), *Văn kiện Đại hội đại biểu Đảng bộ Quân chủng lần thứ XIII nhiệm kỳ 2020-2025*, Hải Phòng.
2. Nguyễn Văn Tuấn (2002), *Vấn đề xung đột tâm lý liên nhân cách trong tập thể quân nhân ở đơn vị cơ sở*, Luận án tiến sĩ khoa học Tâm lý, Học viện chính trị, Hà Nội.
3. Nguyễn Văn Tuấn (2009), *Phòng ngừa và giải quyết xung đột tâm lý trong tập thể quân nhân ở đơn vị cơ sở*, NXB Quân đội nhân dân, Hà Nội.
4. Phan Anh Thư, Trịnh Đăng Khoa (chủ biên) (2002), *Tâm lý học chỉ huy tàu Hải quân*, NXB Quân đội nhân dân, Hà Nội.